

کارنامه تأمین ارز واردات در ۹ ماهه امسال

بانک مرکزی اعلام کرده که از ابتدای سال جاری تا ۲۵ آذرماه در مجموع ۴۲ میلیارد و ۶۱۳ میلیون دلار برای نیازهای مختلف وارداتی تأمین ارز انجام شده است که بیش از ۹ میلیارد دلار مربوط به کالاهای اساسی و دارو است. این آمار نشان از کاهش میزان تأمین ارز بانک مرکزی به نسبت سال گذشته دارد.

به گزارش روابط عمومی بانک مرکزی از این میزان، ۹ میلیارد و ۴۲ میلیون دلار به واردات کالاهای اساسی و دارو شامل ۶ میلیارد و ۹۴۹ میلیون دلار برای نهاده‌ها و بخش کشاورزی و ۲ میلیارد و ۹۳ میلیون دلار برای واردات دارو و تجهیزات پزشکی تخصیص یافته است.

علاوه بر این، یک میلیارد و ۳۱۷ میلیون دلار برای تقویت ذخایر راهبردی کشور پرداخت شده است.

این آمار در حالی اعلام شده که از ابتدای سال ۱۴۰۳ تا تاریخ ۲۳ آبان ۱۴۰۳ نزدیک به ۴۴ میلیارد دلار (۴۲ میلیارد و ۹۵۱ میلیون دلار) ارز برای واردات کالاهای اساسی، دارو، کالاهای تجاری و بازرگانی و خدمات تأمین شده بود، اما از ابتدای سال ۱۴۰۴ تا ۲۵ آذر ۱۴۰۴ (۳۲ روز بیشتر از بازه زمانی سال قبل) میزان تأمین ارز بانک مرکزی کاهش یافته است.

به نظر می‌رسد که کاهش میزان تأمین ارز سال جاری برای واردات به نسبت سال گذشته، موضوعی است که از شرایط فعلی کشور مثل اجرایی شدن اسنپ بک علیه ایران تأثیر پذیر بوده است؛ اتفاقی که به طور مستقیم روی بازار ارز کالا و... تأثیر منفی داشته است. سال قبل طبق آمار بانک مرکزی (اول فروردین ۱۳۹۳ تا آبان ۱۴۰۳) برای کالاهای اساسی و دارو ۹ میلیارد و ۳۹۷ میلیون دلار، برای کالاهای تجاری و بازرگانی مبلغ ۳۳ میلیارد و ۸۸۹ میلیون دلار، برای خدمات ۹۴۵ میلیون دلار و برای واردات در مقابل صادرات ۹ میلیارد و ۶۲۰ میلیون دلار تأمین ارز صورت گرفته بود. طبق آمار مقایسه‌ای، میزان تأمین ارز صنایع با کاهش چشمگیر ۲ میلیارد و ۱۱۶ میلیون دلاری همراه بوده است. چنانکه تا ۳۳ آبان ۱۴۰۳ مبلغ ۲۳ میلیارد و ۶۰۹ میلیون دلار برای بخش صنایع تأمین ارز صورت گرفته بود، اما امسال تا ۲۵ آذر این مبلغ به ۳۱ میلیارد و ۹۳ میلیون دلار کاهش یافته است.

تعارفه‌گذاری جدید گاز برای مشترکان پرمصرف

بر اساس اعلام شرکت ملی گاز ایران، میزان مصرف روزانه گاز در روزهای اخیر از ۶۲۵ میلیون متر مکعب عبور کرده و میزان تولید گاز در کشور به ۸۵۰ میلیون متر مکعب رسیده که از این میزان حدود ۷۰ درصد در بخش خانگی و تجاری و صنایع جزء، مصرف شده است.

به گزارش باشگاه خبرنگاران جوان، سعید توکلی، مدیرعامل شرکت ملی گاز ایران اعلام کرد: «اگر میزان مصرف گاز از ۴۳۵ میلیون متر مکعب بالاتر شود مجبور به اعمال محدودیت خواهیم شد.»

کارشناسان معتقدند افزایش پلکانی

تعارفه‌های گاز برای مشترکان پرمصرف و اجرای طرح الگوی مصرف گاز از مهم‌ترین اقدامات در جهت کاهش مصرف و برقراری عدالت در این حوزه است.

سید حسن موسوی، سخنگوی شرکت ملی گاز ایران، گفت:

«مصوبه اصلاح تعرفة‌ها شامل ۸ بند کلیدی از جمله مدیریت مصرف در ساختمان‌های دولتی است و دستگا‌ه‌های اجرایی مکلفند دمای آسایش ساختمان‌ها را حداکثر تا ۲۰ درجه سانتی‌گراد تنظیم و در ایام تعطیل سامانه‌های گرمایشی را خاموش کنند. همچنین مصرف گاز ساختمان‌ها باید نسبت به دوره مشابه سال گذشته حداقل ۲۰ درصد کاهش یابد.»

تعارفه‌گذاری بر اساس چهار پلکان مصرفی انجام شده است:

پلکان اول (کم‌مصرف): مصرف تا ۵۰ درصد میانگین ۵ سال گذشته، حدود ۷۰ درصد مشترکین.

پلکان دوم (متوسط مصرف): مصرف ۵۰ تا ۷۵ درصد میانگین، قیمت گاز افزایش یافته و به سمت نرخ واقعی حرکت می‌کند. پلکان چهارم (بسیار پرمصرف): مصرف بالای ۹۵ درصد میانگین، بالاترین تعرفة اعمال می‌شود تا مصرف غیرضروری کاهش یابد.

اقتصادی

یکشنبه ۳۰ آذر ۱۴۰۴ ● شماره ۸۹۱۶

هفته اول اصلاحات توزیع و قیمت بنزین با آرامش در جایگاه‌ها سپری شد

باز طراحی مصرف در سایه شفافیت

تکس: مجتبی محمدعلی/تهران

گزارش روزان نقدشذی گروه اقتصادی

در حافظه جمعی جامعه ایران، «بنزین» تنها یک کالای مصرفی روزمره نیست، بلکه به عنوان یکی از حساس‌ترین متغیرهای سیاست‌گذاری عمل کرده است. تجربه تاریخی نشان می‌دهد که هرگونه تغییر در قیمت و سهمیه‌بندی سوخت، معمولاً فراتر از یک تصمیم اقتصادی ساده تلقی و به‌سرعت به مسأله‌ای اجتماعی تبدیل شده است. از همین رو، بنزین را می‌توان یکی از معود کالاهایی دانست که تغییرات آن نه‌تنها در جیب خانوار، بلکه در سطح اعتماد اجتماعی، انتظارات عمومی و ثبات روانی جامعه نیز بازتاب پیدا می‌کند.

در سال‌های گذشته، شوک‌های قیمتی ناگهانی در حوزه سوخت، بویژه در مقاطع بحرانی اقتصاد، نشان داده‌اند که سیاست‌های اصلاحی اگر بدون اقتناع افکار عمومی و اطلاع‌رسانی شفاف انجام شوند، می‌توانند پیامدهای اجتماعی پرهزینه‌ای به همراه داشته باشند. همین پیشینه تاریخی باعث شده است که هر خبر یا نشانه‌ای از تغییر قیمت بنزین، حتی پیش از اجرا، با حساسیت بالای جامعه و رسانه‌ها

مواجه شود. در چنین بستری، افزایش نرخ سوم بنزین آن هم در شرایط ویژه اقتصاد این انتظار را نزد برخی‌ها تقویت می‌کرد که نارضایتی اجتماعی بار دیگر بروز پیدا کند.

بااین حال، بعد از گذشت چند روز از اجرای مصوبه اصلاح نرخ بنزین، آنچه رخ داده تصویری متفاوت از انتظارات بعضا دلبپانه اولیه است و فرآیند سوخت‌گیری در جایگاه‌ها در شرایط عادی و بدون بروز تنش در حال انجام است؛ بنابراین برخلاف تجربه‌های پیشین، اجرای مصوبه جدید بنزین نه‌تنها با چالشی جدید همراه نشد، بلکه نشانه‌هایی از سازگاری جامعه با این تغییر نیز درالگوهای رفتار مصرفی قابل مشاهده است.

همراهی مردم در اجرای مصوبه اصلاح نرخ بنزین

بررسی‌های میدانی و رصد مصرف مردم در چند روز گذشته همزمان با اجرای مصوبه بنزین‌شدن نشان می‌دهد تمایل مردم به استفاده از کارت سوخت شخصی افزایش‌یافته است که همین امر یکی از اهداف دولت برای تغییر ترجیح رفتاری در استفاده از کارت جایگاه‌ها بود. درعین حال، صف‌های طولانی بنزین‌بویژه در کلان‌شهر تهران، نسبت به روزهای ابتدایی اجرای مصوبه به شکل محسوسی کاهش یافته است.

شرایطی، دولت در تلاش است با اتخاذ رویکردی تدریجی، از این الگوی بی‌ثبات خارج شده و مدیریت بنزین را از سطح تصمیمات کوتاه‌مدت به سطح سیاست‌گذاری مصرفی ارتقا دهد. از سوی دیگر اگر در سطحی کلان‌تر به سیاست اصلاح قیمت سوخت نگاهی بیندازیم، می‌بینیم که این تصمیم در امتداد کاهش وابستگی به بنزین و ایجاد انگیزه برای گذار تدریجی به سوخت‌های پاک‌تر است، زیرا واقعی‌تر شدن تدریجی قیمت بنزین و مدیریت مصرف آن، زمینه برای افزایش جذابیت سوخت‌های جایگزین پاک، از جمله سی‌ان‌جی و گاز مایع می‌شود. هرچند این گذار نیازمند سرمایه‌گذاری، زیرساخت و سیاست‌های مکمل است، اما اصلاح تدریجی قیمت و مصرف بنزین را می‌توان یکی از پیش‌نیازهای اجتناب‌ناپذیر آن دانست.

اجرای سیاست‌های جدید سوخت در تمام جایگاه‌ها

عباس باصفا، مدیر سامانه هوشمند سوخت در گفت‌وگو با «ایران» از اجرای کامل سیاست‌های جدید سوخت در سراسر کشور در هفته اول اجرا شدن مصوبه بنزینی خبر داد و جزئیات نحوه اجرا و نتایج اولیه آن را تشریح کرد. باصفا اعلام کرد: «سیاست‌های جدید سوخت به طور کامل در تمام ۵۱۰۰ جایگاه عرضه سوخت کشور اجرا شده است.»

مدیر سامانه هوشمند سوخت به روند اجرای مصوبه اصلاح نرخ بنزین و وضعیت هفته اول اجرای این طرح پرداخت. به گفته باصفا، در هفته‌ای که از اجرای مصوبه اصلاح نرخ بنزین گذشت، به دلیل آن‌که از قبل برای اجرای این مصوبه برنامه‌ریزی و زمینه‌سازی مناسبی انجام شده بود، هیچ‌گونه مشکلی با تنشی در روند اجرا به وجود نیامد.

وی تأکید کرد: «به نظر من، دولت در این موضوع رفتار مناسبی از خود نشان داد؛ شفاف‌سازی لازم انجام شد و فضای عمومی جامعه برخلاف دوره‌های گذشته دچار التهاب نشد. خوشبختانه این مرحله با آرامش کامل و بدون مشکل خاصی پشت سر گذاشته شد.»

مدیر سامانه هوشمند سوخت به جزئیات اجرای سیاست‌های ابلاغی دولت در جایگاه‌های سوخت اشاره کرد و گفت: «تمام سیاست‌هایی که دولت به ما ابلاغ کرده بود، به طور کامل اجرا شد و ۵۱۰۰ جایگاه عرضه سوخت در سراسر کشور، سیاست‌های مربوط به تغییر قیمت اعمال شد.

همچنین سهمیه خودروهای وارداتی خارجی با حجم موتور بالای ۱۳۰۰ سی‌سی و خودروهای دولتی دارای پلاک، به‌جز آمبولانس‌ها، حذف شد. خودروهای دارای پلاک مناطق آزاد نیز مطابق بخشنامه‌های ابلاغی، سهمیه‌هایشان به‌درستی حذف شد

دولت به بانک مرکزی تبدیل شد. این عدد را می‌توان این‌گونه تحلیل کرد:

- برای مردم:** تنخواه یعنی «قدرت خرید امروزت را کم می‌کنم، بدون اینکه بگویم چپرا». این پول بدون پشتوانه، مستقیماً به تورم تبدیل می‌شود.
- برای اقتصاددانان:** تنخواه تسویه‌نشده یعنی افزایش بدهی دولت، ریسک تورم و انتقال هزینه به نسل بعد.
- اگر دیوان محاسبات، سقف، مدت و تسویه تنخواه را نقطه نظارت فوری قرار می‌داد و گزارش آن را پیش از پایان سال به مردم و مجلس می‌داد، می‌توانست جلوی تبدیل این ابزار فنی به بدهی مزمن را بگیرد. این سازوکار در کنار سومین انحراف مالی، یعنی رسوب منابع، تصویری کامل‌تر از ناکارآمدی مالی ارائه می‌دهد.

تورم امروز، خدمت فردا؛ معضل رسوب ۴۰۴ هزار میلیارد تومانی منابع

پدیده «رسوب منابع» یکی از ناکارآمدترین رویه‌های مالی است. در این فرآیند، پول از خزانه خارج می‌شود اما به دست ذی‌نفع نهایی نمی‌رسد و بر حساب‌های واسط باقی می‌ماند. براساس گزارش تفریع بودجه، ابعاد این پدیده در سال ۱۴۰۲ بسیار بزرگ بوده است: ۴۰۴ هزار میلیارد تومان (بیش از ۱۷درصد کل پرداخت‌ها) از وجوه پرداختی سال ۱۴۰۲، هزینه نشده و به سال بعد منتقل شده است. ۴۰۵ هزار میلیارد تومان از تنخواه استفاده شده توسط دولت، تا پایان سال تسویه نشد و به بدهی قطعی

و نرخ ۵۵هزارتومانی روی کارت‌های سوخت آنها اعمال شد.»

هفته ابتدایی تغییر نرخ بنزین بدون چالش

او در ادامه وضعیت فنی سامانه و میزان چالش‌های احتمالی، ارزیابی اولیه از اجرای طرح را ارائه داد. باصفا اضافه کرد: «در طول این هفته، چه در سامانه هوشمند سوخت و چه در وزارت نفت، به‌طورکلی با چالش یا مشکل خاصی مواجه نبودیم. اگر بخوایم اثرگذاری و میزان موفقیت این طرح را به طور دقیق بررسی کنیم، لازم است حداقل چند هفته زمان بگذرد تا گزارش کامل تراکنش‌ها دریافت شود و بتوانیم تحلیل درستی از وضعیت ارائه دهیم. در حال حاضر، آمار دقیق تراکنش‌ها هنوز به دست ما نرسیده است، چراکه بخشی از تراکنش‌ها به‌صورت آنلاین انجام می‌شود.»

مدیر سامانه هوشمند سوخت اهمیت فنی آن را توضیح داد:

او یکی از مزیت‌های مهم سامانه هوشمند سوخت و کارت هوشمند سوخت را همین قابلیت دانست و تأکید کرد: «ما همواره بر حفظ این سامانه تأکید داریم، زیرا در هر شرایطی و در سراسر کشور، فرآیند سوخت‌گیری با کارت سوخت کار می‌شود.»

او یکی از مزیت‌های مهم سامانه هوشمند سوخت و کارت هوشمند سوخت را همین قابلیت دانست و تأکید کرد: «ما همواره بر حفظ این سامانه تأکید داریم، زیرا در هر شرایطی و در سراسر کشور، فرآیند سوخت‌گیری با کارت سوخت کار می‌شود.»

مدیر سامانه هوشمند سوخت درباره افزایش آمار درخواست‌های صدور کارت سوخت گفت: «در حدود دو

پیش‌ازاین، روزانه حدود ۱۲ هزار

درخواست ثبت می‌شد و تقریباً همین تعداد کارت صادر و تولید می‌گردیم، اما اکنون ظرفیت درخواست‌ها به حدود ۳۵ هزار درخواست در روز رسیده است.»

استفاده از کارت‌های اضطراری کاهش پیدا کرده است

عباس باصفا، مدیر سامانه هوشمند سوخت نتایج اولیه اجرای طرح را تغییر رفتار مصرف‌کنندگان و افزود: «باید صبر کنیم تا همه تراکنش‌ها جمع‌آوری شود و سپس بتوانیم تحلیل دقیق‌تری از نتایج طرح ارائه دهیم، اما شواهد اولیه نشان می‌دهد که حداقل در همین یک هفته، استفاده از کارت شخصی سوخت به‌شدت افزایش یافته و استفاده از کارت‌های اضطراری کاهش پیدا کرده است. همچنین تقاضا برای دریافت کارت هوشمند سوخت به طور قابل‌توجهی افزایش داشته است.»

پرش

افزایش سهم کارت سوخت شخصی به ۷۴ درصد پس از اجرای مصوبه دولت

به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی، محمدصادق عظیمی فر، معاون وزیر نفت و مدیرعامل شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی اعلام کرده است که سهم کارت شخصی در سوخت‌گیری به ۷۴ درصد طی هفت‌روزه پس از اجرای مصوبه بنزین افزایش یافته است.

پیش از اجرای طرح سه‌نرخ شدن قیمت بنزین، سهم کارت آزاد جایگاه در سوخت‌گیری روزانه ۴۳ درصد بود که امکان هرگونه پایش و تحلیل داده نسبت به میزان سوختگیری گروه‌های مختلف مصرف را سلب می‌کرد.

وی توضیح داد: «طبق قوانین بودجه سنواتی در سال‌های گذشته، میزان سوخت‌گیری از کارت‌های آزاد باید به طور چشمگیری کاهش می‌یافت که این امر باتوجه‌به عدم تفاوت قیمت کارت آزاد جایگاه و سهمیه دوم کارت‌های شخصی در عمل محقق نشد.»

مدیرعامل شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی با بیان اینکه یکی از اهداف مصوبه اخیر دولت در خصوص نرخ بنزین، افزایش سهم استفاده از کارت سوخت شخصی در سوخت‌گیری روزانه بود، گفت: «طی هفت روز گذشته از اجرای این طرح (۲۲ آذر ۱۴۰۴) که بر اساس آن نرخ کارت آزاد جایگاه به ۵ هزار تومان افزایش یافته، میزان سوخت‌گیری از کارت آزاد به طور متوسط به ۲۶ درصد تنزل یافته است.»

معاون وزیر نفت در امور پالایش و پخش همچنین به اجرای طرح، ۹ میلیون‌لیتری مصرف سوخت طی هفت روز گذشته نسبت به متوسط مصرف در آذرماه جاری اشاره کرد و افزود: «در حال حاضر نمی‌توان در خصوص اثر مصوبه دولت در کاهش مصرف کارت سوخت شخصی با قطعیت مطلبی بیان کرد؛ زیرا به نظر می‌رسد عواملی نظیر شرایط جوی کشور و همچنین افزایش قابل‌توجه سوختگیری در دوروز منتهی به اجرای طرح، نیز در کاهش میزان مصرف دخیل بوده‌اند؛ بنابراین باید به‌مرورزمان و با درنظرگرفتن عوامل مختلف، نسبت به تأثیر طرح در کاهش مصرف اظهارنظر کرد.»

استفاده از کارت‌های اضطراری کاهش پیدا کرده است

عباس باصفا، مدیر سامانه هوشمند سوخت نتایج اولیه اجرای طرح را تغییر رفتار مصرف‌کنندگان و افزود: «باید صبر کنیم تا همه تراکنش‌ها جمع‌آوری شود و سپس بتوانیم تحلیل دقیق‌تری از نتایج طرح ارائه دهیم، اما شواهد اولیه نشان می‌دهد که حداقل در همین یک هفته، استفاده از کارت شخصی سوخت به‌شدت افزایش یافته و استفاده از کارت‌های اضطراری کاهش پیدا کرده است. همچنین تقاضا برای دریافت کارت هوشمند سوخت به طور قابل‌توجهی افزایش داشته است.»

و کاهش رفاه عمومی» به جامعه تحمیل شد.

نتیجه‌گیری واهربد اصلاحی: بازتعریف نقش دیوان محاسبات برای نجات اقتصاد

تحلیل سازوکارهای مالی پنهان نشان می‌دهد که ریشه مشکلات، نارسایی‌های نهادی و نظارتی است. دیوان محاسبات کشور به عنوان چشم بیدار ملت بر دخل‌وخرج دولت، پتانسیل آن را دارد که از یک نهاد «پسینی» (واکنشی) به یک نهاد «حین‌اقدام» (پیشگیرانه) تبدیل شود و مسیر اصلاح را محور اصلی است:

- انتقال نظارت:** از «سال بعد» به «در طول سال».
- اولویت‌بندی نظارت:** تمرکز بر نقاط حیاتی مانند نفت، تنخواه و رسوب منابع.
- مردمی‌سازی گزارش‌ها:** ترجمه یافته‌های فنی به زبان قابل‌فهم برای عموم.
- شفاف‌سازی جریان وجوه:** پافشاری بر پرداخت مستقیم به ذی‌نفع نهایی.

پیام‌نهایی این تحلیل برای جامعه روشن است:

- برای مردم:** هر عددی که شفاف نباشد، از جیب شما پرداخت می‌شود.
- برای نخبگان:** مسأله اقتصاد ایران فقط کمبود منابع نیست، کیفیت نظارت و شناسایی مالی است.
- برای دیوان محاسبات:** تفریع بودجه اگر به‌موقع، شفاف و قابل‌فهم شود، می‌تواند یکی از مؤثرترین ابزارهای تحول اقتصادی و اعتماد عمومی باشد.

اقتصاد سالم از شفافیت شروع می‌شود و شفافیت از حسابرسی به‌موقع و شجاعانه.